

Finansdepartementet
postmottak@fin.dep.no

Deres ref
09/5279 SL MLF/KR

Vår ref
030-11

Dato
04.03.2011

Høring om endringer i reglene om offentliggjøring av skattelister

Norsk Presseforbund (NP) er fellesorganet for alle norske medier i etiske og redaksjonelt faglige spørsmål. Vi har et eget Offentlighetsutvalg bestående av 17 journalister og redaktører som arbeider for å verne om og styrke offentlighetsprinsippet i Norge. Offentlighetsutvalget har følgende merknader til forslaget.

Generelt:

Vi vil innledningsvis understreke at vi er imot endringen, som i realiteten er en svekkelse av offentlighetsprinsippet. Inngrep i offentlighetsprinsippet er ikke bare et inngrep i en grunnlovsfestet rett, men også et inngrep i ytringsfriheten som er nedfelt i Europeiske menneskerettighetskonvensjonen art. 10. Det stilles følgelig krav om tungtveiende grunner, jf. også proporsjonalitetsprinsippet. Vi kan ikke se at departementet i sitt høringsnotat har gitt gode nok argumenter for et så alvorlig inngrep. Som departementet også er inne på i høringsnotatet, har åpenhet rundt skattelister lang tradisjon i Norge. Hensynet til kontroll av skattesystemet og hvordan dette fungerer i praksis, er et av de mest sentrale hensyn åpenhet skal verne om. I tillegg er åpenhet et viktig redskap for å kunne avdekke korrupsjon og annen type økonomisk kriminalitet, og som grunnlag for å drive undersøkende, samfunnskritisk og samfunnsanalytisk journalistikk.

Slik vi forstår høringsnotatet og debatten rundt dette, ikke minst på Stortinget, er hovedargumentet for lovendringen at opplysningene utnyttes av kriminelle, og at de bidrar til mobbing. Ingen av disse påstandene er spesielt godt dokumentert. I brevet fra Politidirektoratet som gjengis i høringsnotatet, opplyses det at man har funnet en sammenheng mellom offentliggjorte skattelister og kriminalitet *i noen få sammenhenger*, men at de fleste politidistriktene som har svart (15 i alt) oppgir at de *ikke har indikasjoner eller eksempler på en slik sammenheng*, og at POD på grunnlag av de foreliggende opplysninger, *"ikke kan se at det er grunnlag for å anta at informasjonsinnhenting fra skattelistene benyttes i stor utstrekning."*

Når det gjelder mobbing, er vi meget kritiske til at man gir skattelistedene skylden for et så alvorlig samfunnsproblem. Hvis man ønsker å begrense mobbingen, er det trolig andre tiltak enn å fjerne skattelistedene som bør prioriteres, for eksempel forebyggende arbeid i skolen.

Vi vil på et sterkest advare mot å innføre en lovendring ut fra et føre var-prinsipp, uten å ha skikkelig dokumentasjon på at det er et reelt behov. I hvert fall må det være en forutsetning at man begrenser inngrepet så mye som mulig, og ikke innfører lovendringer som går utover det formålet man hevder å ivareta.

Vi kan heller ikke støtte et forslag som går på at mediene i Norge skal inngå avtale om bruken av opplysninger som i dag er offentlig tilgjengelige. Det er mediene, og ikke myndighetene, som skal regulere hvordan offentlig informasjon skal viderefremmes, og som er ansvarlige for at dette gjøres innenfor rammene av Vær Varsom-plakaten og straffelovens § 390 og §§246 flg om hhv. privatlivets fred og ærekrenkninger.

Når departementet likevel velger å foreslå innstramninger i tilgjengeliggjøring av listene, vil vi kommentere disse punktvis:

2. Utlevering av komplette lister til mediene

Vi merker oss positivt departementets advarsel mot å innføre lovendringer som *"svekker den samfunnsmessige kontrollen med forvaltningen, og som ellers kan hemme debatten om uheldige forskjeller og utviklingstrekk i samfunnet"* jf. høringsnotatet s. 5. Er det alvor bak dette ønsket, er det helt nødvendig at man ved lovendring ikke går lenger enn det departementet foreslår, dvs. at mediene har den samme tilgangen til skatteopplysninger som vi har i dag.

Tilgang til komplette skattelister er åpenbart nødvendig for at mediene skal kunne drive med granskende og analytisk journalistikk. Det er viktig å understreke at skatteopplysningene ikke bare brukes i forbindelse med offentliggjøringen i oktober, men gjennom hele året som viktig kilde til alt fra rene samfunnsanalyser til gravende journalistikk. For eksempel var bruk av skattetall en sentral kilde i Aftenpostens arbeid med å avdekke skattejuks i drosjenæringen. Journalist i Dagens Næringsliv Trond Sundes uttalte også i en høring på Stortinget onsdag 23. februar 2011 (Meld. St.7 (2010-2011)) at tilgang til skattetall er helt avgjørende i avisens arbeid med å avdekke økonomisk kriminalitet. I et oppslag 1. september 2009 på VG netts brukte man skattetallene til å sammenligne skattenivået før og etter regjeringsskiftet for å kontrollere politiske løfter. I 2010 brukte VG skattetallene til å sette søkelys på forslag fra regjeringen om å begrense muligheten for private barnehageeiere til å ta ut utbytte. Ved å bruke skattetallene kunne man se hvor mye de enkelte barnehageeierne tjente, og hvor mye de tok ut i overskudd. Dermed fikk befolkningen i Norge en helt annen bakgrunnsinfo til å delta i debatten om private barnehager og spørsmålet om utbyttebegrensning.

Dette er informasjon samfunnet har krav på å få. Vi trenger å vite hva kjedeeierne til for eksempel matvaredistribusjonen tjener på sin virksomhet. Det er nyttig å se inntekt, skatt og formue til eiere av private virksomheter som mottar offentlige tilskudd, som sakene over illustrerer. Dette er muligheter vi ikke vil få hvis man begrenser pressens tilgang til disse opplysningene. Det blir vanskeligere å drive kritisk, gravende journalistikk, og samfunnet og demokratiet blir taperne.

Vi ser derfor på forslaget fra Finansdepartementet om å opprettholde mediens tilgang til komplette lister, som en nødvendig videreføring av offentlighetsprinsippet.

Ettersom kun mediene får disse listene, vil vi også benytte anledningen til be om at det tas inn mer informasjon i listene. På 90-tallet fikk mediene lister som inneholdt fødsels- og personnummer. Det at listene ikke inneholder det i dag, gjør det vanskeligere med spesifikke søk, samtidig som at det øker feilmarginen fordi listene inneholder mange navn som ikke lar seg verifisere (eks Hansen, Jensen,

tvekjønnede navn). Det beste for å få mest mulig korrekt informasjon og for å unngå navneforvekslinger, ville være at om listene kunne inneholder fødselsdato- og personnummer. Et alternativ minstemål er at man tar inn et tall eller kode som kan skille kjønn, noe som vil være et viktig bidrag særlig innenfor kjønnsforskning.

3. Forslag om å ta ut opplysninger om personer under 18 år og opplysninger om avdøde

Vi kan ikke se at det skal være nødvendig å ta ut disse opplysningene i de skattelistede mediene vil få får tilgang til. Det er viktig at de listene mediene får, er så fullstendige som mulig, og informasjon om avdøde og barn kan i mange sammenhenger være relevant som *kildegrunnlag*, selv om de ikke publiseres. Opplysninger om avdøde kan for eksempel si noe om hvor mye avdøde personer etterlater seg av verdier, eller det kan være viktig informasjon for å spore opp folk. Det siste gjelder også barn. I tillegg kan formuesforhold hos barn være et viktig redskap i arbeid med å avdekke økonomisk kriminalitet, dvs. for å sjekke om noen har overført formue til sine barn.

Som nevnt over er mediene forpliktet etter Vær Varsom-plakaten, som stiller krav om saklighet og omtanke ved all publisering (punkt 4.1), og som stiller særlig krav til varsomhet ved omtale av barn (punkt 4.8). Disse gruppene har derfor et vern mot uetisk publisering.

I lys av dette kan vi ikke se noe problem ved å beholde disse at hensynene til barn og avdøde er så tungtveiende at det forsvarer å ta vekk disse opplysningene fra i det materiale som blir medienes kildegrunnlag.

4. Hvem skal få muligheten til å motta lister

Når det gjelder hvem som skal få muligheten til å motta lister, er det viktig at alle som driver journalistikk får tilgang. Dvs. alle som faller in under virkeområdet for lov om redaksjonell fridom, og frilansere med godkjent medlemskap i Norsk Journalistlag.

5. Særlig om selskaper

Vi er svært kritiske til at departementet vil innføre de samme restriksjonene for offentliggjøring av skattelistede for upersonlige skatteyttere, og kan ikke se at departementet har gitt en god nok begrunnelse for det i høringsnotatet. Tvert imot skriver departementet at de samme hensyn *ikke* gjør seg gjeldende i samme grad ved offentliggjøringa av skattelister for aksjeselskaper og andre upersonlige skatteyttere. Å anføre *bekvemmelighetshensyn* som hovedargument for å gripe inn i en rettighet som har lang tradisjon i Norge, og som går på noe av det mest grunnleggende i et demokrati, nemlig åpenhet, er i beste fall lite gjennomtenkt.

Innsyn i skattelister for aksjeselskaper og andre upersonlige skatteyttere er en viktig kilde for at samfunnet skal kunne utøve en uavhengig kontroll av skattesystemet på dette området. Fordi det her ofte vil være snakk om betydelig større verdier enn det personlige skatteyttere representerer, blir dette hensynet ekstra viktig.

Vi er altså i en situasjon der de hensyn som taler for begrensning er mindre relevant, mens de hensyn som taler for åpenhet er særlig tungtveiende. I en avveining her kan det umulig være riktig å tillegge "de praktiske fordelene det er for ligningsmyndighetene å behandle listene etter felles og likelydende regler", avgjørende vekt. Vi kan derfor ikke på noen måte støtte forslaget om å begrense samfunnets tilgang til skatteopplysninger om selskaper.

6. Forbud mot publisering på nett

Som nevnt er vi prinsipielt imot at mediene må inngå avtaler med myndighetene om hvordan offentlig informasjon skal publiseres. Hvis man likevel ender med en slik løsning, er det viktig at avtalene begrenses til det som er helt nødvendig for å oppnå målet med begrensningene: å hindre publisering av hele lister og hindre videresalg av listene til andre.

Etter vårt syn er høringsnotatet for tynt på dette punkt, og vi forutsetter at avtalens innhold må utdypes og presiseres forut for behandlingen i Stortinget. Dette er viktig for at Stortinget og samfunnet ellers skal ha det fulle og hele bildet av rekkevidden av lovforslaget.

7. Sanksjoner ved brudd på avtalen

Vi vil på det sterkeste advare mot at det innføres omfattende sanksjonssystemer for brudd på avtalen. Formålet med å ha en sanksjon må være å forhindre den uønskede publiseringen. Å utestenge medier i ett år, vil være mer enn tilstrekkelig for dette.

8. Utvidelse av utleggsperioden

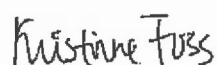
Vi støtter forslaget om å utvide perioden for tilgjengeliggjøring av skattelister fra tre uker til ett år, og ser på dette som en logisk konsekvens av forslaget om å begrense mediernes mulighet til viderepublisering av de samme listene. I likhet med hva Norsk Redaktørforening påpeker i sin høringsuttalelse (punkt 5), kan vi ikke se noen rasjonell grunn til at ikke skattelister skal være tilgjengelig lenger enn ett år. Vi viser her til forslaget fra Norsk Redaktørforening om å endre ligningsloven § 8-8, nr. 3 (3) slik at også allmennheten "i rimelig utstrekning" kan be om innsyn i historiske opplysninger om enkelte skatteyttere:

"Opplysninger fra skattelister om den enkelte skattyter skal i rimelig utstrekning gis skriftlig til den som ber om det. Skattedirektoratet kan gi nærmere retningslinjer om utlevering av slike opplysninger".

Med hilsen

For Offentlighetsutvalget i Norsk Presseforbund

Hanne Wien
leder
(sign.)

Kristine Foss
juridisk rådgiver

